

Stručni rad

Razvijanje građanske odgovornosti učenika kroz digitalno građanstvo

Jasenka Marmilić, prof. i dipl. bibl.

OŠ Side Košutić Radoboj i OŠ Antuna Mihanovića Petrovsko

Sažetak

Ovim radom predstavlja se scenarij poučavanja usmjeren na razvijanje digitalnog građanstva i građanske odgovornosti učenika u osnovnoj školi kroz odgojno-obrazovnu djelatnost školskoga knjižničara. Osmišljen je u sklopu mrežnog tečaja *Fostering civic engagement in students*. Aktivnost *Digitalni građani* osmišljena je s ciljem poticanja kritičkog promišljanja, medijske pismenosti i odgovornog ponašanja na internetu. Kroz grupni rad, analizu digitalnog sadržaja i kreativne zadatke, učenici prepoznaju lažne vijesti, online manipulacije i neetičko ponašanje, razvijajući pritom komunikacijske, suradničke i vještine rješavanja problema. Aktivnost je prilagođena manjim skupinama učenika i integrira se u međupredmetne teme Građanskog odgoja, Upotrebe IKT-a te nastavu Hrvatskog jezika i Informatike te doprinosi odgojno-obrazovnom radu stručnog suradnika knjižničara.

Ključne riječi: medijska pismenost, kritičko mišljenje, scenarij poučavanja

1. Uvod

Razvoj digitalnog građanstva među učenicima danas je ključan za promicanje odgovornog i etičkog ponašanja u online okruženju. Povezanost digitalnog građanstva s građanskim kompetencijama i europskim vrijednostima omogućuje učenicima da razumiju utjecaj vlastitih online aktivnosti na zajednicu te da prepoznaju svoju ulogu u stvaranju sigurnijeg i odgovornijeg digitalnog prostora. Aktivnost *Digitalni građani* osmišljena je kako bi učenici kroz istraživački i kreativni rad razvili kritičko promišljanje, suradnju i medijsku pismenost, te aktivno sudjelovali u izgradnji digitalne kulture temeljene na poštovanju, istinitosti i odgovornosti.

Ovaj scenarij poučavanja može koristiti školskim knjižničarima u njihovu odgojno-obrazovnom radu jer omogućuje integraciju međupredmetnih tema, potiče razvoj informacijske i medijske pismenosti te pridonosi razvoju građanskih kompetencija kroz istraživačko učenje. Knjižnica kao siguran i poticajan prostor za dijalog, suradnju i razmjenu ideja postaje idealno mjesto za provedbu ovakvih aktivnosti koje jačaju učenikovu digitalnu odgovornost i aktivno građanstvo.

2. Scenarij poučavanja

Aktivnost *Digitalni građani* je usmjerena na temu digitalnog građanstva i planirano je da traje dva školska sata, odnosno ukupno 90 minuta. Namijenjena je učenicima 7. i 8. razreda.

Ciljevi prikazane aktivnosti su višestruki. Prvenstveno, učenici se upoznaju s pojmom digitalnog građanstva i njegovom povezanošću s građanskom odgovornošću i EU vrijednostima. Kroz aktivnosti istraživanja i analize, učenici razvijaju sposobnost prepoznavanja lažnih vijesti, online prijevара i neprimjerenog sadržaja. Aktivnost također promiče etičko i odgovorno korištenje digitalnih alata i društvenih mreža te potiče aktivno sudjelovanje, suradnju i demokratski dijalog unutar grupnih aktivnosti. Učenici uče jasno komunicirati svoje ideje, argumentirati stavove i kritički promišljati o vlastitom ponašanju u digitalnom okruženju.

Učenici tijekom aktivnosti razvijaju različite vještine i kompetencije. Kritičko mišljenje i sposobnost rješavanja problema jačaju kroz analizu digitalnog sadržaja

i prepoznavanje dezinformacija. Komunikacijske vještine i sposobnost argumentacije razvijaju se kroz predstavljanje nalaza i sudjelovanje u debatama. Suradnja i timski rad ostvaruju se zajedničkim rješavanjem zadataka i izradom digitalnih resursa. Digitalna pismenost se razvija kroz sigurno i odgovorno korištenje tehnologije, dok građanska kompetencija omogućuje učenicima da razumiju utjecaj svojih online aktivnosti na zajednicu i društvo.

2.1. Aktivnosti učenika i uloga knjižničara

U ovoj aktivnosti učenici preuzimaju aktivnu i odgovornu ulogu digitalnih građana. Tijekom grupnog rada istražuju primjere lažnih vijesti, online prijevara i neprimjerenog digitalnog sadržaja, analizirajući i vrednujući informacije kako bi prepoznali pouzdane izvore i dezinformacije. Sudjeluju u debatama i raspravama, izražavajući vlastita mišljenja i slušajući stavove drugih. Zajednički predlažu rješenja i strategije za odgovorno online ponašanje, a svoj rad zaključuju izradom digitalnog plakata kojim predstavljaju svoja saznanja i preporuke. Kroz sve faze aktivnosti učenici reflektiraju o vlastitim online navikama i razmišljaju o važnosti digitalne odgovornosti za sebe i zajednicu.

Uloga knjižničara je primarno moderirajuća i podržavajuća. Uvodi učenike u temu digitalnog građanstva i EU digitalnih prava, pružajući potrebni kontekst i informacije. Tijekom grupnog rada pomaže učenicima u pronalaženju odgovora na pitanja i kritičkoj evaluaciji informacija, a tijekom debata i rasprava osigurava konstruktivno sudjelovanje svih učenika. Na kraju, knjižničar podržava organizaciju i prezentaciju konačnih proizvoda, vodeći aktivnosti na način koji potiče stimulativno i sigurno okruženje za učenje.

2.2. IKT alati i obrazovni izvori

Tijekom aktivnosti učenici koriste računala ili tablete s pristupom internetu za istraživanje primjera lažnih vijesti, online prijevara i neprimjerenog sadržaja. Za zajedničko organiziranje informacija i suradnju u realnom vremenu koriste se digitalni alati poput Padleta. Za podršku analizama informacija osigurane su platforme za provjeru činjenica, poput Faktograf.hr i EUfactcheck.eu, kao i resursi za medijsku pismenost, primjerice Commonsensemedia.org. Za završni kreativni

produkt učenici koriste Canvu za izradu digitalnog plakata, koji se potom prezentira razredu i može biti izložen u školskoj knjižnici.

2.3. Faze aktivnosti

Aktivnost se provodi kroz tri glavne faze. U pripremnoj fazi knjižničar priprema materijale o digitalnom građanstvu i EU digitalnim pravima, odabire izvore za provjeru činjenica te postavlja IKT alate. Učenici se unaprijed potiču na razmišljanje o primjerima lažnih vijesti i neprimjerenog sadržaja.

U glavnoj fazi, aktivnosti započinju kratkom prezentacijom koja uvodi pojmove digitalnog građanstva, medijske pismenosti i EU digitalnih prava, nakon čega slijedi oluja ideja na temu „Što znači biti odgovoran digitalni građanin?“. Zatim učenici rade u manjim skupinama, istražuju primjere lažnih vijesti, online prijevara i neprimjerenog sadržaja, analizirajući i vrednujući informacije koristeći *fakt-checking* platforme i resurse za medijsku pismenost. Svaka grupa priprema kratku prezentaciju svojih nalaza. Nakon toga slijedi debata i rasprava o pitanjima poput „Treba li ograničiti slobodu izražavanja na internetu?“ te zajedničko predlaganje pravila odgovornog online ponašanja unutar škole i lokalne zajednice. Aktivnost se završava kreativnim dijelom u kojem grupe izrađuju digitalni plakat s principima digitalnog građanstva.

U završnoj fazi učenici raspravljaju o stečenom znanju, kritičkom mišljenju i utjecaju vlastitog online ponašanja na zajednicu, razmatrajući kako mogu djelovati kao odgovorni digitalni građani.

2.4. Vrednovanje i primjenjivost aktivnosti

Uspješnost aktivnosti knjižničar procjenjuje promatranjem sudjelovanja učenika u grupnom radu i debatama, s naglaskom na sposobnost analize informacija i angažman u raspravi. Također se vrednuju kreativni proizvodi, poput digitalnih plakata, prema kriterijima točnosti, jasnoće i primjene principa digitalnog građanstva. Refleksija učenika o vlastitim online navikama pokazuje koliko su razumjeli koncept građanske odgovornosti i razvili sposobnost kritičkog pristupa informacijama.

Priprema aktivnosti zahtijeva integraciju međupredmetnih tema i fokusiranje na aktualne izazove digitalnog okruženja. Tijekom planiranja knjižničar prepoznaje važnost povezivanja medijske pismenosti s građanskom odgovornošću, što omogućuje logičan tijek aktivnosti koji uključuje istraživanje, raspravu, kreativnu izradu i refleksiju. Poželjna je prilagodba materijala manjim skupinama učenika te pružanje dodatne podrške pri razvijanju kritičkog mišljenja i argumentacijskih vještina.

3. Zaključak

Nakon provedbe aktivnosti *Digitalni građani* očekuje se da će učenici pokazati značajan napredak u razumijevanju pojma digitalnog građanstva te njegovoj povezanosti s građanskom odgovornošću i vrijednostima Europske unije. Kroz istraživanje primjera lažnih vijesti, online prijevara i neprimjerenog sadržaja, učenici će razviti sposobnost kritičkog vrednovanja digitalnih informacija, a debata i izrada digitalnog plakata omogućuju im da preuzmu aktivnu ulogu u promicanju etičkog i odgovornog ponašanja na internetu. Aktivna suradnja u skupinama te refleksija o vlastitim navikama online potaknut će razvoj komunikacijskih, timskih i digitalno-pismenih kompetencija. Pedagoški gledano, ova aktivnost pokazuje da integracija međupredmetnih tema poput Građanskog odgoja, Medijske pismenosti i Upotrebe IKT-a može učinkovito potaknuti učenike da postanu ne samo korisnici digitalnih alata, nego i osviješteni i angažirani digitalni građani. Slične aktivnosti uvrštene u redovitu nastavu i knjižničarske programe, uz prilagodbu specifičnim potrebama učenika i dostupnim tehnološkim resursima, mogu doprinijeti poticanju građanskog angažmana učenika.

4. Popis literature

- [1.] Commonsense education. URL: <https://www.commonsense.org/education>
(11.10.2025.)
- [2.] Faktograf. URL: <https://faktograf.hr/> (11.10.2025.)
- [3.] Hobbs, R. (2010). Digital and Media Literacy: A Plan of Action.
- [4.] IFLA — School Library Guidelines i IFLA-UNESCO School Library Manifesto
(2025).
- [5.] Ribble, M. (2015). Digital Citizenship in Schools: Nine Elements All Students
Should Know